



บทที่ ๕

สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม

ภายในโครงสร้างของความสัมพันธ์ของกัมพูชากับเวียดนามมีปัญหาต่าง ๆ มากมายอันเป็นผลมาจากการที่ประเทศทั้งสองตั้งอยู่ใกล้ชิดติดกัน และยังมีภารกิจต่อสัมพันธ์กันมา เป็นเวลานานที่สามารถสืบย้อนหลังไปได้เกือบหนึ่งพันปี ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีทั้ง เรื่องที่เกิดกลางมาจากอดีตและ เรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วง เวลาที่เพิ่งจะผ่านมาไม่นานนัก แต่มีลักษณะน่าสังเกตที่มีปัญหาส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวพันกันอยู่ ซึ่งบางปัญหา ก็มีความสำคัญในตัวเองโดยลำพังอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อระกอบเข้าด้วยกันจึงส่งผลให้ความขัดแย้งขยายตัว เป็นสงครามไคงกาย ปัญหาสำคัญ ๆ พอจะสรุปได้เป็น ๕ เรื่องด้วยกัน ดังต่อไปนี้

๑. ความรู้สึกที่ไม่เป็นมิตรหรือความหวาดระแวงต่อกันระหว่างชาวเขมรกับชาวญวน
 ๒. ปัญหาขงกุ่มน้อย
 ๓. ปัญหาเส้นเขตแดน
 ๔. แนวความคิด เรื่องสหพันธอินโดจีน
 ๕. อิทธิพลของจีนกับสหภาพโซเวียต
๑. ความรู้สึกที่ไม่เป็นมิตรหรือความหวาดระแวงต่อกันระหว่างชาว เขมรกับชาวญวน

ระยะเวลาส่วนใหญ่ในความสัมพันธ์ของกัมพูชากับ เวียดนาม เป็น เรื่องของการใช้กำลังอำนาจ เข้าบีบบังคับกดดันกัน ลักษณะธรรมชาติของสังคมสมัยโบราณก็คือ การขยายอำนาจออกไปครอบงำเพื่อนบ้านข้างเคียง แต่ลักษณะพิเศษสำหรับกรณี

กัมพูชา กับ เวียดนาม ดูเหมือนว่าจะ เป็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนชาติทั้งสอง
กัมพูชาได้รับอิทธิพลอารยธรรมอื่น ด้ยในขณะที่ เวียดนามได้รับอิทธิพลของอารยธรรมจีน
ที่มีผลให้ เป็นการพยายามขยายอิทธิพลของวัฒนธรรมเขมร ไปกลืนวัฒนธรรมเขมร ซึ่ง
สังคมที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมเขมรแข็งอย่างถึงคนเขมร ในอาชยยอมรับวัฒนธรรมอื่นได้
ง่าย ๆ แม้ว่าจะได้สัมผัสกับวัฒนธรรมนั้น เป็นเวลานานาก็ตาม ปัญหาสำหรับกัมพูชา กับ
เวียดนามมิได้อยู่ที่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ เวียดนามได้ใช้กำลังอำนาจ
ที่เหนือกว่านี้มายังกับชาวเขมรให้ยอมรับวัฒนธรรมเขมรอีกด้วย แทนที่จะคอย ๆ เปลี่ยน
ไปตามธรรมชาติ ชาวเขมรจึงรู้สึกหวาดกลัวชาวญวนตลอดมา และถือว่า เป็น "ศัตรู
ชั่วช้า (ของชาวเขมร) ตลอดกาล" การจะยกของชาวญวนในฐานะ "พี่น้อง" เกิดขึ้น
น้อยครั้งมาก^๑

ฝรั่งเศสได้เข้าไปทำลายความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมของกัมพูชา กับ เวียดนาม
โดยการเข้าไปครอบครองเสียทั้งสองฝ่าย ชาวญวนจึงไม่อาจขยายอำนาจในกัมพูชา
ได้อีก แต่ฝรั่งเศสก็ได้ดำเนินนโยบายการปกครองอินโดจีนในทางที่เพิ่มพูนความ
เกลียดชังชาวญวนในหมู่ชาวเขมรให้มากขึ้นไปอีก โดยการที่ฝรั่งเศสจ้างชาวญวน
จำนวนมากเข้าไปทำงานในองค์การรัฐบาลของกัมพูชาแทบทุกระดับ เนื่องจาก
ฝรั่งเศสมีเจ้าหน้าที่และข้าราชการของตนเองไม่เพียงพอที่จะ เขาทำการปกครองได้
ทั้งหมดทุกระดับ และฝรั่งเศสยังไม่ต้องการที่จะให้การศึกษา หรือฝึกอบรมชาวเขมร
ให้ทำงานเหล่านี้ด้วย ฝรั่งเศสมีทัศนคติที่คัดค้านชาวญวนมากกว่าชนเผ่าอื่น ๆ ในอินโดจีน
จึงได้มอบความไว้วางใจให้แก่ชาวญวน และทำให้ชาวญวนกลายเป็นตัวแทนอำนาจของ
ฝรั่งเศสในการปกครองกัมพูชา ในปี ๒๔๔๐ (ค.ศ. ๑๙๑๗) มีชาวฝรั่งเศสที่เป็น
เจ้าหน้าที่รัฐบาลเพียง ๔,๐๐๐ คน กับทหารอีกเพียง ๑๑,๐๐๐ คน เท่านั้นที่ประจำ
อยู่ในอินโดจีนทั้งหมด^๒ เจ้าหน้าที่ชาวญวนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ติดต่อกับชาวเขมร
โดยตรงแทนฝรั่งเศส ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำเนินนโยบายของฝรั่งเศสจึง
ดูเสมือนหนึ่ง เกิดจากชาวญวน โดยเฉพาะในการปราบจลาจลในกัมพูชาระหว่างปี

^๑ Pike, *Vietnam-Cambodia Conflict*, pp.2-3.

^๒ Gordon, "Cambodia and Her Neighbours," p.47.

๒๕๖๔-๒๕๖๕ (ค.ศ. ๑๘๘๕-๑๘๘๖) ที่ฝรั่งเศส เกลอีโหว่พาริชวนเป็นกำลังสำคัญ^๑ สร้างความแค้นเคืองใจแก่ชาวเขมรมาก เพราะเห็นว่าช่างก็ถูกฝรั่งเศสกดขี่ แก่ชาวชวนกลับช่วยฝรั่งเศสปราบปรามชาวเขมรที่ต่อต้านการกดขี่ของฝรั่งเศส

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกิดจากการกระทำของฝรั่งเศส คือ เรื่องจำนวนชาวชวนในกัมพูชา จากการที่ฝรั่งเศสจ้างชาวชวนเป็นเจ้าหน้าที่ในองค์กรรัฐบาลของกัมพูชา จึงมีชาวชวนจำนวนมากอพยพเข้าไปอยู่ตามเมืองต่าง ๆ เกือบทั่วประเทศ กัมพูชา โดยเฉพาะเมืองสำคัญ ๆ ก็จะมีจำนวนมาก นอกจากนั้น ฝรั่งเศสยังอพยพชาวชวนเข้าไปประกอบการค้าอื่น ๆ อีกด้วย เพราะฝรั่งเศสขึ้นรอบในความกระตือรือร้นในการทำงานของชาวชวน กิจกรรมรณนึ่งของฝรั่งเศสบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชานิยามจ้างชาวชวนเข้าทำงานมากกว่าชาวเขมรที่ฝรั่งเศสเห็นว่า "เกียจคร้าน" มีคินแดนกัมพูชาหลายแห่งที่ฝรั่งเศสอพยพชาวชวนเข้าไปตั้งหลักแหล่ง เป็นจำนวนมาก ๆ และก็นับว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของโคชินจีนไป เช่น บริเวณตะวันตกของกุ่มแม่น้ำโขง แถบใกล้ชายฝั่งทะเล หรือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

เมื่อฝรั่งเศสถอนตัวออกไปจากกัมพูชา ชาวชวนจำนวนมากจึงตกค้างอยู่ในกัมพูชา ด้วยความขยันขันแข็งมากกว่าชาวเขมร ชาวชวนพวกนี้จึงสามารถควบคุมเศรษฐกิจของกัมพูชาไว้ได้มากเป็นอันดับรองจากชาวจีนเท่านั้น ชาวเขมรไม่พอใจที่ชาวชวนได้แย่งอาชีพชาวเขมรไปหมด เมื่อใดที่มีปัญหาในทางเศรษฐกิจหรือการเมืองภายในกัมพูชา ชาวชวนก็จะตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีของชาวเขมรตลอดมา ความหวาดระแวง ความเกลียดชัง และความเกรงกลัวชาวชวนในหมู่ชาวเขมรทั่วไป จึงมีเพิ่มมากขึ้น

ฝ่ายเวียคนามซึ่งได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมจีน ก็เห็นเพื่อนบ้านเป็นประเทศที่ป่าเถื่อนไร้อารยธรรมไปหมด เวียคนามพยายามเลียนแบบจีนในแทบทุกด้าน และสิ่งหนึ่งที่เวียคนามพยายามแสดงออกอย่างมากที่สุดก็คือ การขยายอำนาจไปยังดินแดน

^๑ Osborne, Region of revolt: Focus on Southeast Asia, p.47.

ไกล่เกลี่ย แล้วถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนในดินแดนเหล่านั้น แต่เวียคนามได้กำลังอำนาจบีบบังคับให้เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไปเป็นแบบของเวียคนาม (ซึ่งไม่ได้เป็นวิธีการแบบจีน) สำหรับกัมพูชานั้น หลังจากทีเวียคนามเคยเข้าไปครอบครองอยู่ระยะหนึ่งแล้ว ก็ถือว่าเป็นสมัยที่ของเวียคนามที่เวียคนามจะทำอะไรก็ได้ ชาวญวนจึงเห็นว่าชาวเขมรนั้นค่าต่ำ้อย นี้อาเพียงสำหรับจะรับใช้ชาวญวนเท่านั้น เห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อนักกองคหวงได้รับสถาปนาเป็นกษัตริย์เขมร หลังนำสนธิสัญญาสามฝ่ายระหว่างไทย เวียคนาม และกัมพูชา ปี ๒๓๘๘ (ค.ศ. ๑๘๘๕) จักรพรรดิให้ชาวกรังองเวียคนามได้มีสำลันถึงนักกองคหวง ความตอนหนึ่งว่า

เรามีเมตตาแก่บรรดาหัว เมือง เหมือนอย่างบิดาบรรดาภักบุตรที่ยังอ่อนเสนอไป บัดนี้มานอมบยก็ต้อง เมตตาโดยที่มากำนัน และซึ่งนักกองคหวง เป็นวงศ์เจ้า เมือง เขมรอยู่เมือง ไกสมอก เขตแดนเป็นประเทศน้อย ตั้งแต่หมู่และบิดาสืบมา ๑๖ หัว ก็ขึ้นแก่ เมืองญวนทั้งสิ้น ราษฎรแผ่นดินเขมรไคหิงญวนอยู่เย็นเป็นสุขมาช้านาน ถึง ๒๐๐ ปี . . . คนไม้ใบพญามรรคาที่มีอยู่ในแผ่นดิน เมือง เขมรก็เป็นของ เมือง ญวนทั้งสิ้น^๑

เมื่อฝรั่งเสด็จมาย่อานาจเข้าไปครอบครองอินโดจีน ทัศนคติของชาวญวนต่อชาวเขมรไม่ได้รับความกระทบกระเทือนมากนัก เพราะฝรั่งเสด็จชาวญวนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองกัมพูชา รวมทั้งใช้เป็นทหารในกองทัพของฝรั่งเสศด้วยการที่กองทหารชาวญวนสามารถช่วยฝรั่งเสศปราบการจลาจลในกัมพูชาช่วงปี ๒๔๒๔-๒๔๒๕ (ค.ศ. ๑๘๘๕-๑๘๘๖) ไคสำเร็จนั้นเป็นการยืนยันแนวความคิดที่ชาวญวนเชื่อถือมาแต่โบราณว่า ชาวญวนเท่านั้นที่สามารถเข้าไปช่วยจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใต้ใบกัมพูชาไค แนวความคิดนี้มาจะมีความสำคัญต่อทัศนคติของผู้นำ เวียคนามในเวลาต่อ ๆ มา และอาจจะมีส่วนให้เวียคนามต้องกักสันใจ เข้าไปจัดระเบียบภายในกัมพูชา

^๑อนอม อานามวัฒน์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย, เขมร และญวน...

อีกครั้งหนึ่งหลังจากที่รัฐบาลพล พตสร้างปัญหาจวนวายอื่นในประเทศช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๒๐ (ค.ศ. ๑๙๗๕-๑๙๗๘) จนประชาชนต้องอพยพหลบหนีไปพึ่ง เวียดนาม เป็นจำนวนมาก^๑

เมื่อสงครามอินโดจีนยุติลงในปี ๑๙๕๔ นั้น ผู้นำใหม่ของกัมพูชาซึ่งมีแนวความคิดชาตินิยมอย่างรุนแรง ย่อมจะมองเห็นถึงความเข้มแข็งและศักยภาพที่จะขยายอำนาจของเวียดนามที่กำลังรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้เกิดความหวาดระแวงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เกี่ยวกับความปีติสุขของ เวียดนามที่จะรวมอินโดจีนเข้าไว้ภายใต้ใต้อำนาจของเวียดนาม ประกอบกับชาวญวนในกัมพูชามีปฏิกิริยาต่อต้านนโยบายการสร้างสังคมนิยมของรัฐบาล ผู้นำของกัมพูชาจึงเข้าใจว่าเป็นการแทรกแซงของ เวียดนามที่จะทำลายกระบวนการพัฒนาประเทศ เพื่อที่จะสามารถขยายอิทธิพลเข้าไปครอบงำกัมพูชาในเวลาต่อไป และในที่สุดกัมพูชาก็จะถูกกลืนชาติโดย "ชาวญวนจะอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกัมพูชาเป็นจำนวนพันจำนวนล้านในแต่ละปี ดังนั้น ภายในสามสิบปี หรือกว่านี้ ชาวเขมรจะกลายเป็นชนกลุ่มน้อยไป"^๒

๒. ปัญหาชนกลุ่มน้อย

ปัญหานี้เกิดขึ้นมาจากการขยายตัวของ เวียดนามลงมาทางใต้ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๒๐ ทำให้มีชุมชนชาวญวนอยู่ปะปนกับชาว เขมร ที่อยู่มากุณาค์ เค็มใน นบรี แคว้นสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง และมีบางส่วนได้เข้าไปอยู่ในดินแดนส่วนอื่น ๆ ของกัมพูชากว้าง โดยเฉพาความที่ควบคุมแม่น้ำและริมฝั่งทะเลสาบใหญ่ตอนกลางประเทศ ฝรั่งเศสได้เพิ่มความยุ่งยากให้แก่ปัญหานี้อีกโดยการอพยพชาวญวนเข้าไปในกัมพูชามากขึ้น และยังกำหนด

^๑ Milton Osborne, "Cambodia: The Lessons of History,"

Far Eastern Economic Review 103 (February 2, 1979): 18-19.

^๒ คำให้สัมภาษณ์ของ พล พต อ้างถึงใน "The Bloody Border:

เส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับโคจีนจันอย่างไม่เป็นธรรม มีผลให้ชาวเขมรจำนวนมาก ตกค้างอยู่ในดินแดนโคจีนจันซึ่งต่อมาฝรั่งเศสได้ยึดไว้ให้อยู่ภายใต้การปกครองของเวียดนาม

ปัญหาชนกลุ่มน้อยในกรณีความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนามอาจจะแบ่งออกได้เป็นสองส่วน ส่วนแรกเกี่ยวกับชาวญวนในกัมพูชา และอีกส่วนหนึ่งเกี่ยวกับชาวเขมรในเวียดนาม ปัญหาที่มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับเวียดนามก็คือลวดลาย และเมื่อเวียดนามรวมประเทศแล้วก็มีสัมพจน์ปัญหาต่อมาด้วย ลักษณะของปัญหาในทั้งสองส่วนคล้ายคลึงกัน คือ การปฏิบัติของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ มีผลให้รัฐบาลอีกประเทศหนึ่งพยายามยื่นมือเข้าไปแทรกแซงเพื่อปกป้องชนเชื้อชาติเดียวกัน แต่ทั้งสองฝ่ายก็พยายามสกัดกันการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในจากต่างประเทศ ทำให้เกิดเป็นปัญหาขัดแย้งกันขึ้น

ในกรณีของชาวญวนในกัมพูชา ปัจจุบันประมาณว่ามีอยู่ ๔๐๐,๐๐๐-๕๕๐,๐๐๐ คน เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดในกัมพูชา^๑ โดยที่ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจได้กำหนดรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชาวญวนมาแต่เดิมให้นิยมลรวงครองที่ราบและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอันเหมาะสมแก่การเกษตรกรรม เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวญวนไม่เคยตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่เป็นภูเขา^๒ ดังนั้น ชาวญวนจำนวนมากจึงพากันอพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งในกัมพูชาซึ่งเป็นที่ราบอันกว้างใหญ่รอบ ๆ ทะเลสาบตอนกลางประเทศ ประมาณครึ่งหนึ่งของชาวญวนในกัมพูชาอยู่ในพนมเปญและบริเวณใกล้เคียง^๓ และประมาณ ๒๕,๐๐๐ คนอาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลสาบ^๔ ชาวญวนอพยพเข้าไปในกัมพูชาเป็น

^๑ Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.157.

^๒ Alastair Lamb, Asian Frontiers (London: Pall Mall Press, 1968), p.184.

^๓ Ronald Provencher, Mainland Southeast Asia: An Anthropological Perspective (Pacific Palisades, Cal.: Goodyear Publishing, April 1975), p.181.

^๔ Alice Taylor ed., Southeast Asia (Newton Abbot: David & Charles, 1972), p.108.

จำนวนมากโดยการชักนำของฝรั่งเศษ เพื่อทำงานให้แก่อัฐบาลฝรั่งเศษและกิจการธุรกิจของชาวฝรั่งเศษ พวกที่อาศัยอยู่ตามเมืองใหญ่ ๆ มีอาชีพเกี่ยวกับวิชาชีพต่าง ๆ แพทย์ ครู นักธุรกิจการค้า เสมียน ช่างฝีมือ และพนักงานรับใช้ ส่วนพวกที่อยู่ในชนบทมีอาชีพการประมงและการ เกษตร^๑ และเป็นจำนวนไม่น้อยที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือทำกิจการ เกษตรกรรมขนาดใหญ่ พวกนี้มักจะอยู่ในบริเวณที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ตามริมฝั่งแม่น้ำต่าง ๆ และมีบางส่วนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมด้วย แต่ไม่ว่าจะเป็นพวกที่อยู่ ที่ไหน ชาวเขมรก็ไม่ชอบตั้งถิ่น นอกจากรจะเห็นว่าบาแรงแงลาสีและที่พม่ามาหากินแล้ว ชาวญวนยังมีความขยันขันแข็งมากกว่า จึงมีฐานะทาง เศรษฐกิจดีขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ ชาวเขมรยังคงยากจนอยู่อย่าง เดิม และความแตกต่างนี้ก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้นทุกทีด้วย แต่ชาว เขมรกลับไม่มีความรู้สึกเช่นนี้ต่อชาวจีนเท่าใดนัก^๒ ซึ่งก็อาจจะมีสาเหตุมาจากความเกลียดชังชาวญวนที่มีมาแต่เดิมก็ได้

ชาวญวนในกัมพูชาส่วนใหญ่คงความเป็นเอกลักษณ์ของตน ไม่ยอมรับวัฒนธรรม เขมร และไม่ยอมผสมกลมกลืนกับชาวเขมรพื้นเมืองด้วย มีจำนวนมากที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก นอกจากนั้นก็ยังมีศาสนาฮัวเหา (Hoa Hao) เกาไต (Cao Dai) ศาสนาพุทธนิกายมหายานและอื่น ๆ ด้วย เหตุที่มีความแตกต่างจากชาวเขมร เป็นอย่างมาก จึงมักถูกใช้ เป็นเป้าหมายการโจมตี เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองขึ้นในกัมพูชา เช่น ในการรัฐประหารโค่นล้มเจ้าสีหนุปี ๑๙๗๐ ชาวญวนพวกนี้ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ที่สนับสนุนเจ้าสีหนุและ เวียดนามเหนือ ทำให้ชาวเขมรพากันเข้าทำลายชีวิตและทรัพย์สินของชาวญวนไปเป็นจำนวนมาก ตามความเป็นจริงแล้ว ชาวญวนในกัมพูชาก็มีความนิยม เวียดนามเหนือ และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเสมอมา ทำให้รัฐบาลพล พกไม่อาจไว้วางใจ ชาวญวนเหล่านี้ได้ว่าจะจงรักภักดีต่อประเทศใดแน่ โดยเฉพาะดังกัมพูชาเกิดความขัดแย้ง ชื่นรุนแรงกับเวียดนาม

^๑ Provencher, Mainland Southeast Asia..., p.181.

^๒ Taylor, Southeast Asia, p.113.

^๓ Provencher, Mainland Southeast Asia..., p.181.

ปัญหาใหญ่ของ กัมพูชาที่เกิดจากชาวญวนในประเทศคือ เรื่อง เศรษฐกิจ เพราะเป็นกลุ่มที่ควบคุม เศรษฐกิจของ กัมพูชาในอันคับบงจากชาวญวน ชาวญวนพวกนี้คงจะกระด้างกระเดื่องต่อนโยบายสร้างสังคมใหม่ของรัฐบาลพล พต ซึ่งใช้วิธีการที่แข็งกร้าวและรุนแรง เพื่อกำจัดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นระบอบทุนนิยมให้หมดสิ้น เฉพาะในปี ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๕) รัฐบาลพล พตได้ขับไล่ชาวญวนออกจากกัมพูชาเป็นจำนวนถึง ๓๐,๐๐๐ คน^๑ การกระหกระพังของชาวญวนในกัมพูชากับรัฐบาลพล พตเป็นสาเหตุให้กองทหาร เวียดนามพยายามเข้าไปพิทักษ์ปกป้องคนเหล่านั้น^๒ จึงเกิดปะทะกับกองทหาร กัมพูชาขึ้นในดินแดนของกัมพูชา เป็นเหตุให้กัมพูชากวาดล้างชาวเวียดนามรุกกราน และสร้างความบาดหมางระหว่งกัมพูชากับเวียดนามให้มากยิ่งขึ้น

สำหรับชาวเขมรในเวียดนามหรือที่เรียกว่าพวกเขมรดำ เป็นชาวเขมรพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงตลอดไปทางใต้จนถึงชายฝั่งทะเลแดง แคสมีนที่อาณาจักร กัมพูชายังปกครองดินแดนเหล่านั้น มีจำนวนประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน^๓ ก่อนมา เวียดนามขยายอิทธิพลเข้าไปและยึดครองในศตวรรษที่ ๒๓ เมื่อฝรั่งเศสเริ่มขยายอิทธิพลเข้าไปในอินโดจีน กษัตริย์เขมรพยายามขอความช่วยเหลือจากฝรั่งเศส เพื่อที่จะได้ดินแดนเหล่านั้นกลับคืน แต่เมื่อฝรั่งเศสได้ชัยชนะเหนือ เวียดนามแล้วก็ไม่มอบดินแดนเหล่านั้นคืนแก่กัมพูชา กลับเขาปกครองเองโดยตรง และในปี ๒๔๙๒ (ค.ศ. ๑๙๔๙) ฝรั่งเศสมอบโลซินจีนให้แก่ เวียดนามอย่าง เป็นทางการโดยไม่รับฟังการประท้วงของกัมพูชา แต่อย่างไร เอกสารของทางการ กัมพูชาก็บอกว่าในปัจจุบันมีชาว เขมรดำประมาณเกือบสี่ล้านคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของ เวียดนาม^๔ บริเวณสำคัญที่ชาว เขมรดำอาศัยอยู่มาก

^๑ Chanda, "Anatomy of the Conflict," p.14.

^๒ "เขมร-เวียดนาม : สงครามชายแดนยังไม่จบสิ้น," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๒๔

(๓๐ เมษายน ๒๕๒๑) : ๑๓.

^๓ Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.153.

^๔

Ministry of Foreign Affairs of Democratic Kampuchea,

ใต้แถบบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของไซงอนในจังหวัดเขปบิ่นห์ และบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของไซงอน โดยเฉพาะในจังหวัดพูวิ่นห์ (Phu Vinh) หรือตราวิ่นห์ และอันซวน (An Xuyen) บริเวณทั้งสองนี้มีชาวเขมรคำอยู่ประมาณ ๓๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ คน^๑ และอีกบริเวณใกล้เคียง จังหวัดรายฝั่งทะเลคาบอวาทไทย เบน จังหวัดหรัคยา ซอลครัง และตราวิ่นห์^๒ นอกจากนั้นก็กระจายอยู่ในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

ชาวเขมรคำเป็นปัญหาสำคัญในความสัมพันธ์ของกัมพูชากับเวียดนามใต้อย่างยิ่งมาตั้งแต่ปี ๒๔๘๙ (ค.ศ. ๑๙๕๘) รัฐบาลกัมพูชาพยายามยืนยันที่จะให้ชาวเขมรคำมีสิทธิในการที่จะรักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีการดำเนินชีวิต รวมทั้งสิทธิในการปฏิบัติศาสนกิจในพุทธศาสนาภายในยามตามแบบของชาวเขมร และการเปิดโรงเรียนที่สอนในภาษาเขมรขึ้น แต่รัฐบาลเวียดนามใต้ถือว่าเป็นกิจการภายในประเทศ และประชาชนทุกคนที่เกิดในเวียดนามใต้อีกด้วยแล้ว เป็นประชาชนของเวียดนามทั้งสิ้น รัฐบาลเวียดนามใต้ให้การรับรองว่าสิทธิของชาวเขมรคำจะได้รับการคุ้มครอง เช่นเดียวกับชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ในเวียดนามใต้ ในปี ๒๕๐๖ (ค.ศ. ๑๙๖๓) กัมพูชาอ้างว่ารัฐบาลเวียดนามใต้ปฏิบัติต่อชาวเขมรคำอย่างไม่เป็นธรรม เพียงแต่เพราะชาวเขมรคำนับถือศาสนาพุทธ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กัมพูชาคัดค้านความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามใต้ ในกรณีพิพาทปี ๒๕๒๐-๒๕๒๖ (ค.ศ. ๑๙๗๗-๑๙๗๘) แนวทางจะไม่มีการกล่าวถึงชาวเขมรคำโดยตรง แต่ผู้นำกัมพูชาก็แสดงความปรารถนาที่จะได้คืนแดนเขมรคำที่สูญหายไป กลับคืนจากเวียดนาม^๓

^๑ U.S. Army, Foreign Areas Studies Division, U.S. Army Area Handbook for Vietnam (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, October 1964), p.16.

^๒ Smith, Sambodia's Foreign Policy, p.154.

^๓ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.39.

๓. ปัญหา เส้นเขตแดน

การปักปันเส้นเขตแดนสมัยอาณานิคมได้พยายามใช้เส้นเขตแดนธรรมชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะแม่น้ำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางเดินของกระแสน้ำก่อกำเนิดปัญหาขัดแย้งกันมากในเวลาคอนมา และในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงก็ไม่มีอะไร เป็นที่สัง เกตได้แน่นอน นอกจากหลักเขตที่จัดทำขึ้นเป็นระยะ ๆ ซึ่งแต่ละหลักก็ตั้งอยู่ค่อนข้างจะห่างกันมากและอาจสูญหายไป ความสัมพันธ์อันไม่ว่างกันระหว่างกัมพูชากับเวียดนามได้ และสภาวะสงครามในเวียดนามได้เป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถเปิดการเจรจาเพื่อทบทวนเรื่องเส้นเขตแดนกันใหม่ได้ นอกจากนั้น ทั้งสองประเทศก็ไม่สามารถจัดตั้งระบบการควบคุมการเคลื่อนย้ายของประชากรตามบริเวณชายแดนได้ ทำให้ประชาชนในแถบนั้นขาดความรู้เกี่ยวกับเส้นเขตแดนอยู่ การก่อตั้งชุมชนใหม่หรือการขยายตัวของชุมชนเดิมรวมทั้งการขยายแหล่งทำกิน จึงกระทำโดยไมคำนึงถึง เรื่องเส้นเขตแดน เมื่อเวลาว่าง เลยไปจึงไม่มีผู้ใคร่แน่นอนว่าเส้นเขตแดนไหนจริงอยู่ที่ใด ข้อถกเถียงเกี่ยวกับเส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนามในปี ๒๕๑๑ (ค.ศ. ๑๙๖๘) กัมพูชาก็ไม่ได้ทำกับรัฐบาลเวียดนามใต้ซึ่งมีอำนาจปกครองมร เวณเหล่านั้นอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงข้อถกเถียงที่ยอมรับว่ามีเส้นเขตแดนอยู่ และทุกฝ่ายต่างนามถึงรับรองว่าเป็นเส้นที่ถูกถกเถียง ทั้งที่ไม่มีการสำรวจหาเขาใจตรงกันหรือไขแย้งใด จึงอาจจะกล่าวได้ว่าข้อถกเถียงนั้นเป็นเพียงการถกเถียงทาง การ เมืองต่อเวียดนามใต้เท่านั้น มิได้หวังผลด้านการปฏิบัติคืออย่างจริงจังแต่อย่างใด

ในระหว่างสงครามเวียดนาม เจ้าสีหบุรอมให้กองกำลัง เวียดนามและ เวียดนามเหนือ เข้าไปหลบซ่อนอยู่ในดินแดนกัมพูชา รวมทั้งยอมให้เส้นทางรถไฟจากทางตอนใต้ของลาวข้ามดินแดนกัมพูชา เพื่อเข้าไปยัง เวียดนามใต้ กองกำลัง เวียดนามและ เวียดนามเหนือได้ตั้งฐานที่มั่นอยู่หลายแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชา ซึ่งเป็นเขตที่ราบสูง มีประชากรเบาบาง และในบางขณะก็เข้าดำเนินการปกครอง เมืองและหมู่บ้านต่าง ๆ ของกัมพูชาในแถบนั้นด้วย ดังนั้นจึงเป็นไปไต่มากกว่ากองกำลัง เวียดนามและ เวียดนามเหนือจะไม่มีความรู้สึกถึงการมีอยู่ของเส้นเขตแดน หลังจากการรัฐประหารปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) รัฐบาลไซง่อนกับพมเมญูรวมมือกันปราบคอมมิวนิสต์ตามบริเวณชายแดน กองทหารของ เวียดนามใต้ก็ขยายการปฏิบัติการ เข้าไปในดินแดนกัมพูชา

และสหรัฐอเมริกาใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดทำลายฐานที่มั่นของ กวมคอมมิวนิสต์ เวียดนามด้วย เป็นเหตุให้เวียดนามเหนือและเวียดนามกลางถอยลึกเข้าไปในดินแดนของกัมพูชามากยิ่งขึ้น ความรู้สึกปลอดภัยจากการโจมตีของกองทหาร เวียดนามใต้ซึ่งก่อนปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) เคยอยู่บริเวณชายแดน ก็ถอยลึกเข้าไปด้วย เมื่อสงครามยุติลง ก็อาจจะยังคงมีความคิดว่าพื้นที่ปลอดภัยเป็นดินแดนกับพม่า ส่วนพื้นที่กองทหาร เวียดนามใต้ เคยไล่ติดตามเข้าไปนั้น เป็นดินแดนของ เวียดนาม ความเข้าใจเช่นนี้อาจจะก่อให้เกิดความสับสนได้ว่า เส้นเขตแดนที่แท้จริงอยู่ที่ไหน เป็นสาเหตุให้กองกำลังคอมมิวนิสต์ เวียดนามในบางห้องที่ปฏิเสธคำขอของรัฐบาลพม่า พยายามเคลื่อนย้ายกลับออกไปสู่ดินแดน เวียดนามซึ่งก็ได้ รับ "การปลดแอก" เช่นเดียวกับกัมพูชาแล้ว เช่นในจังหวัดรัตนคีรี เวียดนามแจ้งว่า ดินแดนที่อยู่ตอนเหนือของอังกวง เมียส (Lndawng Meas) และ เวินซาบ (Voensay) เป็นของ เวียดนาม รัฐบาลกัมพูชาจึงต้องยืนยันหลักฐานที่แสดงว่า เวียดนามใต้ขอรังให้ พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาอนุญาตให้กองกำลังฝ่ายคอมมิวนิสต์ เวียดนาม เข้าไปพักพิงใน ดินแดนนั้น แต่ เวียดนามยังคงปฏิเสธที่จะถอนตัวออกไปอีก ทำให้กัมพูชาต้องตัดสินใจใช้กำลังทหาร เข้ายึดกองกำลังคอมมิวนิสต์ เวียดนาม เจอานันออกไป และ เรื่อง ในหน้าของนี้ก็ ได้เกิดขึ้นในเขตจังหวัดอื่น ๆ ของกัมพูชาตามชายแดนที่ติดต่อกับ เวียดนามด้วย

ปัญหาความไม่แน่นอนของ เส้นเขตแดนนี้ จะ เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้ง ระหว่างกัมพูชากับ เวียดนามในฉางหลังจากได้รับเอกราช เป็นต้นมา เพราะปัญหา เกี่ยวกับดินแดนและอำนาจอธิปไตยแห่งชาติ เป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหว เป็นผลประโยชน์ ที่ประนีประนอมกันโดยยากมาอยู่แล้ว จากกรณี เรื่องที่มอง ฝืด ค้อ บาง ชัด เจน จึงถูกนำมาใช้ เป็นพื้นฐานสำหรับโยงไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ที่เป็น เรื่องของการอ้างหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์และความเชื่อของฝ่ายกัมพูชา โดยเฉพาะ เรื่องความตั้งใจของ

เวียคนามที่จะขยายอำนาจ เจ้าครองอำนาจพูซา เพื่อผนวกกับพูซา เขาก็สหพันธ์อินโดจีน และกลืนชาติกับพูซาในที่สุด กรณีพิพาทครั้งนี้จึงยุ่งยากซับซ้อนจนยากที่จะแยกปัญหาต่าง ๆ ออกจากกันได้ชัดเจนพอที่จะทำถาวร เจรจากันเป็นเรื่อง ๆ ได้

๔. แนวความคิดเรื่องสหพันธ์อินโดจีน

สหพันธ์อินโดจีนเป็นโครงการของฝรั่งเศสในสมัยอาณานิคมที่จะรวมแคว้นต่าง ๆ ในอินโดจีนเป็นประเทศเดียว เห็นได้จากการพยายามจัดระบบการปกครองแบบสหพันธ์รัฐที่ทุกแคว้นปกครองตนเอง โดยขึ้นตรงต่อศาลหลวงใหญ่แห่งอินโดจีน ในระบบการทหารรวมกันมีการจัดตั้งธนาคารแห่งอินโดจีนและในระบบเงินตราเดียวกัน รวมทั้งการพยายามจัดให้เป็นสหภาพศุลกากรด้วย เป็นต้น แต่ในขณะที่เดียวกันนั้น ฝรั่งเศสก็ใช้นโยบาย "แบ่งแยกและปกครอง" ฝรั่งเศสจัดระบบการปกครองของแต่ละแคว้นในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน และฝรั่งเศสยังเข้าไปควบคุมการบริหารต่าง ๆ โดยตรง ทำให้ประชาชนที่เมืองขาดระบอบการปกครองตามแบบสมัยใหม่ที่ฝรั่งเศส นำเข้าไปใช้ นอกจากนี้ ยังพยายามสร้างความแตกแยกในหมู่ประชาชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในอินโดจีนอีกด้วย ที่สำคัญคือการใช้ชนชาติหนึ่ง เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับชนอีกเชื้อชาติหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในแคว้นต่าง ๆ ทำให้ฝรั่งเศสไม่สามารถจัดตั้งสหพันธ์อินโดจีนได้สำเร็จโดยที่ฝรั่งเศสไม่ได้เข้ามาเป็นแกนกลางในการปกครอง ปัญหาสำคัญคือการจัดตั้งรัฐบาลกลางของสหพันธ์

เมื่อมีการจู่โจมพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนขึ้นในปี ๒๔๗๓ (ค.ศ. ๑๙๓๐) ภายใต้ความขัดแย้งระหว่างรูปแบบสหพันธ์อินโดจีนที่ฝรั่งเศสต้องการกับนโยบายที่ฝรั่งเศสใช้ในการปกครองแคว้นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนพิจารณาเห็นว่า การต่อสู้เพื่อเอกราชจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกเชื้อชาติที่อยู่ในอินโดจีนฝรั่งเศส จึงตั้งเป้าหมายที่จะยุบเลิกกำลังประชาชนในเวียคนาม ลาว และกัมพูชา เพื่อต่อสู้กับจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส พรรค ๆ ได้โฆษณาด้วยคำขวัญว่า

“ช่วยกันต่อสู้เพื่อเอกราชอันสมบูรณ์ของอินโดจีน และก้าวหน้าไปสู่สหพันธ์อินโดจีน”^๑
 พร้อมทั้งมีมติว่า “จะมีการจัดตั้งสหพันธ์รัฐขึ้นภายหลังการปลดแอกประเทศในอินโดจีน
 จากการเป็นอาณานิคมแล้ว”^๒

แต่เวียงจันทน์พยายามอ้างหลักฐานจากมติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน
 เช่นกันเกี่ยวกับนโยบายในเรื่องเอกราชของชาติต่าง ๆ ในอินโดจีนว่า เมื่อเดือน
 มีนาคม ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๓๕) พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนกำหนดนโยบายไว้ว่า

ภายหลังจากที่สามารถขับไล่จักรวรรดินิยมฝรั่ง เสสออกจากอินโดจีนได้สำเร็จแล้ว
 ทุก ๆ ชาติจะมีสิทธิในการกำหนดจิตใจตนเอง สามารถจะเข้าร่วมในสหพันธ์
 อินโดจีน หรือสถาปนารัฐใหม่ขึ้นโดยเอกเทศก็ได้ จะมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือ
 ออกจากสหพันธ์ และจะใ้ระบบการปกครองแบบใดก็ได้ตามแต่ละปรารถนา^๓

และในเดือนมิถุนายน ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑) คณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์
 แห่งอินโดจีนมีมติว่า

ภายหลังการขับไล่ฝรั่ง เสสและญี่ปุ่น เราจะต้องคงคำเนิมนโยบายในเรื่องสิทธิ
 กำหนดจิตใจตนเองของประชาชนชาวอินโดจีนต่อไป โดยให้ขึ้นอยู่กับการศึกษาจิตใจ
 ของประชาชนที่อยู่ในอินโดจีนว่าจะรวมกันเข้าเป็นสหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตย
 หรือจะแยกตัวเป็นรัฐอิสระจากกัน^๔

^๑ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.39.

^๒ Chanda, "The Bloody Border: Vietnam Prepares for a Long War," p.17.

^๓ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.95.

^๔ Ibid.

อย่างไรก็ตาม พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนก็มีท่าทีอย่างอื่นในทำนองที่
 ชัดแย้งกับนโยบายและมติที่เวียดนามยกขึ้นอย่างข้างต้น ที่สำคัญคือ องค์การคอมมิวนิสต์
 สากลตั้งแต่ปี ๒๔๗๒ (ค.ศ. ๑๙๓๐) มาแล้วที่รับรองคอมมิวนิสต์เวียดนาม เป็นผู้
 ในการปฏิวัติของอินโดจีนทั้งหมด และพวกคอมมิวนิสต์เวียดนามก็เป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์
 แห่งอินโดจีนซึ่งสามารถควบคุมนโยบายได้อย่างเด็ดขาด นอกจากนั้น บทบาทของ
 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนยังไม่อาจจะ เห็นที่ยอมรับของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของ
 แคว้นอื่น ๆ ในอินโดจีนฝรั่งเศส นอกจากตั้ง เกีย นโยบายและมติข้างต้นจึงอาจจะ เป็น
 เพียงสิ่งที่กำหนดขึ้น เพื่อเอาใจและชักจูงขบวนการต่อสู้อื่น ๆ ให้เข้าร่วมกับพรรค
 คอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนในการต่อสู้กับฝรั่งเศสก็ได้ แก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน
 ก็ไม่สามารถแสวงหาความสนับสนุนจากชาวเขมรและชาวลาวได้มากพอที่จะมีบทบาท
 ทั้งอินโดจีนฝรั่งเศส พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนได้พิจารณาปัญหานี้มาตั้งแต่ปี
 ๒๔๔๔ (ค.ศ. ๑๙๐๑) โดยคณะกรรมการกลางได้เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่จะ
 "ปลุกเร้าความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ประชาชน [แต่ละเชื้อชาติ]"^๑ ให้ยืนหยัดขึ้นต่อสู้
 เพื่อเอกราชแห่งชาติ และโค่นล้มขบวนการต่อสู้ออกไปเป็นสามกลุ่ม คือ
 เวียดนามสำหรับเวียดนาม ลาวอิสระสำหรับลาว และเขมรอิสระสำหรับกัมพูชา^๒
 ซึ่งปรากฏแนวโน้มไปในทางที่ดี ดังนั้น ในปี ๒๔๕๓ (ค.ศ. ๑๙๑๐) พวกผู้นำ
 คอมมิวนิสต์เวียดนามจึงเสนอให้ยุบพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน และก่อตั้งพรรค
 คอมมิวนิสต์จีนใหม่สามพรรคสำหรับสามประเทศ

พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ที่ได้รับอิทธิพลจากพรรค
 คอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนมากที่สุด เนื่องจากผู้นำส่วนใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง
 อินโดจีนเป็นชาวญวน และเมื่อแยกเป็นสามพรรค ผู้นำเขลานั้นก็คง เป็นผู้นำพรรค
 คอมมิวนิสต์เวียดนามด้วย ทำให้ผู้นำคอมมิวนิสต์กัมพูชาไม่แน่ใจว่าพรรคคอมมิวนิสต์
 เวียดนามจะยังคงยึดถือนโยบายหรือความฝักฝักเกี่ยวกับการก่อตั้งสหพันธ์อินโดจีน

^๑ Ibid., p.97.

ต่อไปหรือไม่ เพราะแม้ว่าเวียดนามจะยืนยันว่าไม่มีการฉวยโอกาสเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณา
 อีกเลย นับแต่ปี ๒๕๔๘ (ค.ศ. ๑๙๕๑) ที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนสั่งเลิกไป
 เป็นคนมา^๑ แต่เวียดนามก็บ่อนทำลายเพียงพอดูและยังมีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต
 ซึ่งคงถ่วงขยายอำนาจและอิทธิพลในภูมิภาคนี้ และอาจให้เวียดนามเป็นเครื่องมือได้

ความแคลงใจของผู้นำคอมมิวนิสต์กัมพูชาในเรื่องนี้มีผลอย่างสำคัญต่อการ
 วิเคราะห์พัฒนาของเวียดนามในการติดต่อกับพันธมิตรกัมพูชา พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม
 ให้การรับรองรัฐบาลของ เจ้าสีหนุตลอดมา และไม่ให้ความสนใจแก่พรรคคอมมิวนิสต์
 กัมพูชาผู้รวมอุดมการณ์ต่ำดังต่อสู้กับรัฐบาลเจ้าสีหนุ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา
 ประกอบด้วยนักปฏิวัติชาวเขมรอย่างแท้จริง และปลอดจากอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์
 เวียดนามโดยสิ้นเชิง จนกระทั่งการรัฐประหารในปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) เจ้าสีหนุ
 กับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาจึงรวมมือกันทำการต่อสู้กับรัฐบาลลอนบอล ทำให้พรรค
 คอมมิวนิสต์เวียดนามเริ่มให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา
 แต่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชากลับมองไปว่าพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามให้ความช่วยเหลือ
 เพื่อแทรกซึมเข้าไปสร้างฐานอำนาจภายในพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา เพื่อสามารถ
 ครอบงำพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาในอนาคตและดำเนินการสถาปนาสหพันธ์อินโดจีน
 ภายใต้การนำของเวียดนามที่มีลักษณะ เป็นประเทศเดียว พรรคเดียว และประชาชน
 ชาติเดียว^๒ ความช่วยเหลือของเวียดนามจึงไปอาจช่วยให้ทัศนคติต่อเวียดนาม
 เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลึกลับเลย รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยได้แถลงในการประกาศ
 ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับ เวียดนาม เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ (ค.ศ. ๑๙๗๗)
 ความตอนหนึ่งว่า

^๑ Chanda, "The Bloody Border: Vietnam Prepares for a Long War," p.17.

^๒ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.115.

นับสืบเป็นมาแล้วที่เวียดนามได้กระทำการบนหลักการของยุทธศาสตร์การ เมืองนี้
 [ที่จะบนวอกับบุชชา เข้าในสหพันธ์อินโดจีนภายใต้การนำของเวียดนาม] และ
 โคพยายามไว้วิถีการกตค้น บับคัม บังกับชู เซี่ย และบัวญักมพูชา เพื่อจัดวาง
 ไมให้คงอยู่ในเอกราชและอธิปไตยอันสมบูรณ์

๕. อิทธิพลของจีนกับสหภาพโซเวียต

ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตมีผลให้ประเทศและพรรค
 คอมมิวนิสต์ต่าง ๆ ในโลกแตกแยกกันอย่างมากรวมพรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน
 ก็สามารรักษาความ เป็นกลางในกรณีความขัดแย้งนั้นโดยการไม่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับ
 ภัยตลอดมา ทั้งจีนและสหภาพโซเวียตจึงพยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีกับพรรค
 คอมมิวนิสต์ในอินโดจีนเหล่านั้น และได้ทุ่มเทความช่วยเหลือต่าง ๆ ในการทำ
 สงครามกับรัฐบาลที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนับสนุน จีนจะประสบความสำเร็จมาก
 ในพรรคคอมมิวนิสต์กับพูชาซึ่งไม่ค่อยพอใจหาที่ของสหภาพโซเวียตที่มีต่อแนวร่วม
 แห่งชาติกับพูชาในเวทีกการ เมืองระหว่างประเทศ ในขณะที่เดียวกัน สหภาพโซเวียต
 ก็ประสบความสำเร็จมากในพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เพราะไม่สามารถให้ความ
 ช่วยเหลือได้มากกว่าจีนทั้งที่จีนอยู่ใกล้ใกล้กว่า และยังมีอาวุธสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูง
 ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์ลาวรับความช่วยเหลือจากทั้งสหภาพโซเวียตและจีน แต่โดยที่
 มีความใกล้ชิดและต้องพึ่งพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามอยู่มาก ทำให้สหภาพโซเวียต
 มีอิทธิพลได้มากโดยผ่านพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เห็นได้ว่าแม้ลักษณะภายนอกที่
 ปรากฏ พรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนวางตัว เป็นกลางในความขัดแย้งระหว่างจีนกับ
 สหภาพโซเวียต แต่การแข็งขันขยายอิทธิพลของมหาอำนาจทั้งสองจะทำให้
 พรรคคอมมิวนิสต์ทั้งสามแยกออกเป็นสองฝ่าย โดยจีนสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์กับพูชา
 และสหภาพโซเวียตสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามกับลาว

เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจไปกับพูซาและ เวียดนามใต้ได้สำเร็จแล้ว รัฐบาลใหม่ของประเทศทั้งสองได้ดำเนินนโยบายที่มีผลให้เกิดความเห็นห่างกันมากขึ้น โดยรัฐบาลกัมพูชาใช้แนวทางคล้ายของจีนในการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมนิยมโดยเน้นเรื่องเอกราชและการพึ่งตนเอง ทำให้จีนพอใจและได้ให้ความช่วยเหลือแบบบีให้เปล่า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและเทคนิคต่าง ๆ ส่วนเวียดนามใช้แนวทางสหภาพโซเวียตโดยการกำหนดแผนพัฒนาในระยะสั้นและระยะยาวสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นด้านอุตสาหกรรม จีนอ้างว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาและจัดอยู่ในกลุ่มประเทศในโลกร่วมสาม จีนจึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและในปริมาณที่เวียดนามต้องการสำหรับแผนพัฒนาห้าปีที่กำหนดจะเริ่มในเดือนมกราคม ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) ได้ ทั่วทั้งนั้น จีนก็ลดความช่วยเหลือเวียดนามลงไปเป็นอันมาก และยกเลิกการให้ความช่วยเหลือทั้งหมดเมื่อมีการขัดแย้งกันอย่างเปิดเผยเมื่อกลางปี ๑๙๗๓ ซึ่งมีผลเท่ากับเป็นการผลักดันให้เวียดนามต้องเอนเอียงไปทางสหภาพโซเวียตมากยิ่งขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจและการทหาร เพื่อทดแทนความช่วยเหลือที่จีนเคยให้ การแบ่งแยกพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชากับเวียดนามเข้าเป็นฝ่ายในความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตจึงปรากฏชัดเจนมากขึ้นในรูปของความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นพิเศษของจีนกับกัมพูชา และสหภาพโซเวียตกับเวียดนาม

กรณีพิพาทชายแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนามจะทำให้จีนรู้สึกไม่พอใจ เวียดนาม เพราะกัมพูชามีความสำคัญต่อจีนอย่างมากในฐานะเขตอิทธิพลแห่งเดียวของจีนในอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องหมายแห่งความไว้วางใจของเวียดนามที่ไม่เคารพต่อเอกราชและบูรณาการแห่งดินแดนของประเทศอื่น จีนเห็นว่าการปฏิบัติทางทหารของเวียดนามต่อกัมพูชามีความเกี่ยวข้องกับการที่เวียดนามใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมากขึ้น จีนต้องการที่จะยับยั้งเวียดนามไม่ให้กระทำการรุนแรงต่อกัมพูชา จึงเพิ่มความช่วยเหลือในด้านอาหารแก่กัมพูชา

^๑ Hammer, "Indochina: Communist but Monaligned," p.7.

มากขึ้น จนกระทั่ง "กัมพูชาสามารถขยายกองทัพจากสามกองพล เป็นประมาณสี่สิบกองพล"^๑ โดยหวังว่าจะช่วยให้กัมพูชาสามารถสกัดกั้นการรุกรานของ เวียดนามได้ แต่จีนก็ไม่อาจเข้าไปมีบทบาทมากนักเพราะเกรงว่าจะผลักดันให้ เวียดนามคงตั้งสหภาพโซเวียตให้เข้าไปช่วยวางกลยุทธ์อำนาจกับจีนในอินโดจีนโดยตรง ซึ่งผู้นำกัมพูชาไม่เข้าใจนโยบายของจีนได้เพียงพอและคิดว่าจีนจะต้องช่วยอย่างเต็มที่ในทุกด้านรวมทั้งไม่ต้องส่งทหารไปช่วยกัมพูชา ทำให้กัมพูชาดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวและกร้าวกร้าวต่อเวียดนาม

สหภาพโซเวียต เห็นว่าสงครามชายแดนครั้งนี้ เป็นผลมาจากความเป็นปฏิปักษ์ของจีนที่มีต่อ เวียดนามที่ตั้งอยู่บนความไม่พอใจของจีนในความสำเร็จของ เวียดนาม การที่จีนให้ความสนับสนุนกัมพูชา เป็นการ สะท้อนถึงนโยบายขยายอำนาจของจีนโดยมีกัมพูชาเป็นเครื่องมือ สหภาพโซเวียตและเวียดนามจึงโหมโฆษณาชวนเชื่อตอบโต้ด้วยถ้อยคำในทำนอง เกี่ยวกับของจีนและกัมพูชา และสหภาพโซเวียตก็ให้ความสนับสนุนแก่เวียดนามในด้านต่าง ๆ มากขึ้นด้วย

โดยเหตุที่จีนและสหภาพโซเวียต เข้าใจว่าการปะทะกันตามชายแดนระหว่างกัมพูชากับ เวียดนาม เกิดจากการ บุกยิง ส่ง เสริมของมหาอำนาจที่อยู่เบื้องหลังของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งจีนและสหภาพโซเวียตจึงถ่ายทอดความเข้าใจนั้นไปสู่คู่มือพิพาท ซึ่งต่างก็มีปัญหาอยู่กับมหาอำนาจที่สนับสนุนฝ่ายตรงข้ามอยู่แล้ว และปฏิกิริยาของจีนกับสหภาพโซเวียตตลอดสงครามที่เกิดขึ้นส่งผลไปทำลายหาที่ของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา และ เวียดนามในการพยายามรักษาความเป็นกลางในความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตด้วย ความขัดแย้งในปัญหาชายแดนจึงขยายตัวรุนแรงมากขึ้น กลายเป็นปัญหาเรื่อง เอกอภราชและความยุติธรรมของชาติ และในอาจประเมินประนอมกันได้อีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นความตั้งใจหรือไม่ก็ตามสงครามชายแดนระหว่างกัมพูชากับ เวียดนามน่าจะพอดีแล้วว่าเป็นสงครามที่ทำโดยตัวแทน (Proxy War) ของจีนกับสหภาพโซเวียต

^๑"Chinese Support for Cambodia," p.29275.

จากข้อพิจารณาเกี่ยวกับสาเหตุต่าง ๆ ของความขัดแย้งระหว่างกันหรือหากเปรียบคนต่างคน จะเห็นถึงความสำคัญและน้ำหนักของแต่ละเรื่องนั้นแตกต่างกันและมีความเกี่ยวพันกันอยู่ด้วย แต่ก็อาจจะพอสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง เรื่อง เส้นเขตแดน เป็นปัญหาที่เกิดความทรงรรมชาติของประเทศที่อยู่ติดกัน แต่มีใครร่วมกันกำหนด เส้นเขตแดนนั้น ปัญหาความไม่พอใจและไม่ไว้วางใจกันที่เป็นมรดกสืบทอดมาจากอดีต เป็นปัญหาพื้นฐานที่ทำให้ไม่สามารถแก้ไข เรื่อง เส้นเขตแดนด้วยดี โดยเฉพาะ เมื่อประกอบกับผลประโยชน์ในดินแดนที่ขัดแย้งกัน และถ่วงความสนับสนุนของมหาอำนาจภายนอกที่แข่งกันขยายอิทธิพล เป็นปัจจัยกระตุ้นและส่งเสริมให้ปัญหาขัดแย้งขยายตัวกลายเป็นสงครามในที่สุด